

ТВОРЧІ ПРОЕКТИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗВИЧАЯМИ ТА ТРАДИЦІЯМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

У статті розкриваються можливості проектних технологій для ознайомлення молодших школярів у процесі трудової підготовки зі звичаями та обрядами українського народу.

Ключові слова: *проектна діяльність, трудове навчання, українські звичаї та традиції.*

У період розбудови незалежної Української держави велике значення має формування у підростаючого покоління національної самосвідомості, любові до рідної землі й до свого народу. У педагогічній літературі під національним вихованням розуміється цілеспрямований, систематичний, регульований виховний процес, що має на меті утвердження у свідомості нації, народу етнічної, культурної, мовної єдності, своєї національної вагомості та неповторності [1, с.].

Національний характер освіти, окреслений низкою нормативних документів, передбачає організацію навчально-виховного процесу з опорою на культурно-історичні традиції українського народу. Це може здійснюватися різними способами, у тому числі шляхом ознайомлення молодших школярів з народними ремеслами в процесі виконання ними творчих проектів.

На сучасному етапі проблему проектного підходу досліджують провідні методисти з трудового навчання В. Сидоренко, О. Коберник, В. Тименко, В. Вдовченко, Н. Котелянець, Л. Кравчук та ін. У їх працях висвітлено історичний аспект використання методу проектів у вітчизняній та зарубіжній школі; розкрито його значимість для реалізації ідей гуманістично-зорієнтованої освіти; охарактеризовано методичні підходи до організації проектної діяльності школярів; проаналізовано типологічні ознаки різних видів проектів.

Мета статті – розкрити можливості проектних технологій для ознайомлення молодших школярів у процесі трудової підготовки зі звичаями та традиціями українського народу.

Проектний підхід – це система навчання, в процесі якої учні здобувають знання шляхом планування й виконання практичних завдань (проектів), які поступово ускладнюються.

Використання проектних технологій ґрунтується на ідеї спрямованості навчально-пізнавальної діяльності школярів на результат, який можна отримати завдяки вирішенню тієї чи іншої теоретично або практично значущої для учня проблеми.

Проектна діяльність сприяє формуванню творчо спрямованої особистості в умовах збереження емоційного і фізичного здоров'я і повинна відповідати наступним критеріям:

- орієнтація на інтереси вихованців, а також актуальні для сьогодення проблеми;
- проведення самостійного дослідження, а не відтворення готової інформації з вибраної теми;
- інтегративність (інтеграція знань з різних шкільних предметів);
- партнерська роль педагога (вчитель виступає в ролі консультанта, радника, допомагає учням у пошуку різноманітних джерел інформації, виробленні оптимальних рішень щодо певної проблеми).

На уроках трудового навчання молодші школярі разом з вчителем можуть виконати цікаві проекти на теми: «Українська народна лялька», «Обереги в житті українців», «Дизайн хатнього інтер'єру», «Виготовлення українського декоративного посуду», «Українські народні художні промисли», «Традиції українських народних ремесел», «Народне мистецтво в побуті», «Відродження українського писанкарства», «Писанка мого регіону», «Символіка в українській вишивці», «Український народний рушник», «Національний одяг різних регіонів України», «Елементи традиційного українського вбрання» та ін. [2, с. 22]. У процесі роботи над даними проектами в молодших школярів формуються духовні та моральні загальнолюдські цінності засобами декоративно-прикладного мистецтва, зацікавленість культурними традиціями українського народу, любов до рідного краю.

Зокрема, виконуючи творчий проект «Українська народна лялька» (4 клас), молодші школярі знайомляться з історією виникнення української ляльки, її видами, технологією виготовлення. На сучасному етапі робота над народною іграшкою-саморобкою отримала широке поширення і є ефективною формою національного, естетичного й трудового виховання підростаючого покоління. Як свідчить досвід педагогів-новаторів, такі заняття відкривають великі можливості для розвитку дитячої ініціативи, пробуджують позитивні емоції, надихають на творчість, активізують дитяче мислення. Лялька, виконана дитиною, є не тільки результатом її праці, але й своєрідним творчим досягненням мистецтва. Іграшка, що пройшла через руки дитини як її власний витвір, над якою вона трудилася, вкладаючи фантазію і любов, стає особливо дорогою для неї.

Працюючи над проектом «Українська народна лялька» учні включаються в усі етапи проектної діяльності:

1. Організаційно-підготовчий етап – вибір теми проекту, планування майбутньої роботи, збір та аналіз інформації з теми проекту, конструювання майбутнього виробу, підбір матеріалів та інструментів, приладів, визначення критеріїв контролю за якістю, організація робочого місця.
2. Технологічний етап – практичне виготовлення виробу (учні виконують технологічні операції при дотриманні технологічної і трудової дисципліни, культури праці).
3. Заключний етап – оцінка і захист творчих проектів (презентація) [3, с. 14].

Починається робота над проектом «Українська народна лялька» зі вступної бесіди вчителя, під час якої молодші школярі ознайомлюються з історією виникнення української народної ляльки та її видами, використанням іграшок як оберегу. Зокрема, вони дізнаються, що народні ляльки були невід'ємною частиною селянського побуту, пов'язані з землеробською роботою та домашнім вогнищем, тому вони і в давні часи, і сьогодні є символом родючості, материнства й своєрідним оберегом.

Ляльки виготовлялися або на швидку руку, щоб заспокоїти і зайняти дитину, або старанно як подарунок на свято, весілля чи день народження. Так, українська лялька-куватка використовувалася як оберег для немовляти. Вивішували її над колискою тільки після хрещення дитини. Вважалося, що ця лялька оберігала немовля від злих чар. Таких ляльок робили не одну, а декілька. Майстрували їх мама та старші діти, з різних кольорових клаптиків, співаючи колискову пісню. При виготовленні ляльок не можна використовувати колючі та ріжучі предмети, якими людина може поранитись, тому тканину не різали, а рвали. Ляльку-пеленанку виготовляли з клаптиків домотканої тканини, призначеної для робочого одягу, здебільшого чоловічого. Вважалося, що разом з тканиною ляльці передається частинка життєвої сили людини, тому іграшку клали до немовляти, щоб вона охороняла його сон.

До обряду весілля виготовлялася пара ляльок – нареченого й наречену. Коли везли молоду пару в дім нареченого після вінчання в церкві, то під дугою упряжі підвішували цих ляльок. Пара ця особлива, вона символізувала єдине начало жінки та чоловіка, єдине їх ціле після весілля. Їм разом необхідно було жити в радості й турботах, тому у ляльок була одна спільна рука, щоб чоловік і жінка йшли по життю разом, рука об руку. Виготовляли ляльок подружки нареченої із білої та кольорової тканини й ниток.

Дуже добре, якщо вчитель супроводжує свою розповідь комп'ютерною презентацією, за допомогою сучасних мультимедійних засобів та показом зразків народних ляльок, виготовлених старшокласниками. Також вчитель з учнями можуть відвідати краєзнавчий або етнографічний музей, де вони ознайомлюються з етапами розвитку української іграшки, сучасним станом цього виду мистецтва, красою авторських ляльок, послухають про них

цікаві розповіді. Якщо є можливість, корисно було б запросити на урок майстриню-лялькарку, яка б познайомила дітей з особливостями свого ремесла та провела майстер-клас по виготовленню української народної ляльки.

Вчитель може об'єднати учнів у групи і кожній дати завдання виконати інформаційний проект на теми: «Лялька-мотанка», «Лялька десятиручка», «Ляльки янголи», «Лялька-пеленанка», «Вузлова лялька» та ін. Діти разом з батьками опрацьовують обрану тему, звертаючись до різних джерел інформації, консультуючись з учителем. Результати своєї роботи над інформаційним проектом молодші школярі представляють у формі звіту на уроці трудового навчання.

Учні настільки захоплює краса української ляльки, що у них виникає бажання створити її власноруч. Тому окрім інформаційного проекту, молодші школярі можуть виконати творчий проект, результатом якого буде виготовлена народна лялька за певною нескладною технологією: це можуть бути ляльки-мотанки, ляльки-пеленанки, вузлова лялька, виготовлені з клаптиків тканини та ниток [4, с. 19-34]. Взагалі для виготовлення народної ляльки учні використовують різноманітні матеріали: тканину, нитки, папір, солому, різноманітні трави, листя кукурудзи, глину, тісто та інші природні матеріали рослинного та тваринного походження.

Не дивлячись на те, що традиційні ляльки виготовляють за певною технологією, потрібно всіляко заохочувати прагнення дитини внести в роботу щось нове, яке б доповнювало дану форму, тобто дати учневі можливість виступити в ролі творця. Так, наприклад, вбрання та прикраси для ляльки молодші школярі можуть виготовити за власним задумом, щоб вони вийшли привабливими та багатобарвними.

Краще, щоб презентація творчих робіт відбувалася в цікавій формі, наприклад на шкільному заході «Українські народні іграшки», на якому учні різних класів демонстрували б власноруч виготовлені іграшки з різних матеріалів і в різних техніках. На свято запрошуються вчителі школи, батьки, молодші школярі. Учні мають можливість не лише показати свою ляльку, а й розповісти про історію її виникнення та застосування, прочитати самостійно створені вірші про ляльку або оповідання та ін.

Також іграшки можуть бути передані в дарунок дитячому садочку. Учень, автор іграшки, розповідає малятам про свою роботу, пояснює, що в кожен ляльку вкладено велику працю, просить дітей берегти подаровані іграшки.

До Міжнародного жіночого дня або дня матері всі учні готують своїм мамам, бабусям, сестрам, учителям подарунки. Така традиція має велике виховне значення, тому що формує у дітей загальнолюдські моральні якості, вчить їх цінувати власну працю й трудову діяльність

інших людей. Учні на життєвому досвіді переконуються в тому, що найкращими і найдорожчими є подарунки, виготовлені за власним задумом і власними руками.

Таким, чином молодші школярі, виконуючи проекти на вищезазначені теми, пізнають історико-культурну спадщину українського народу, що є дуже важливим для закладання фундаменту національного виховання й духовно-морального розвитку особистості. Піднесенню національної культури сприяє включення учнівської молоді в усі притаманні українському народу види трудової діяльності, що забезпечить шляхом духовної єдності та спадкоємності формування у молодого покоління здатності шанувати, цінувати й оберігати створену упродовж віків систему національних цінностей.

Використані джерела:

1. Римаренко Ю. Національне виховання / Ю. Римаренко // Етико-національний розвиток України. – К., 1993. – С. 670.
2. Проекти в початковій школі: тематика та розробки занять / Упоряд.: О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – К. : Шк. світ, 2007. – 128 с.
3. Н. Котелянець. Проектно-технологічна діяльність молодших школярів / Н. Котелянець // Трудова підготовка в закладах освіти України. – 2006. – № 1. – С. 12-14.
4. Скляренко О.А. Школа ремесел. Лялька : український стиль / Оксана Скляренко ; упоряд. О.О. Колонькова. – К. : Шк. світ, 2011. – 96 с.

Ogienko D.

ART PROJECTS IN THE LABOUR EDUCATION AS A WAY OF FAMILIARIZATION THE JUNIOR PUPILS JUNIOR PUPILS WITH THE UKRAINIAN CUSTOMS AND TRADITIONS

The article deals with the opportunities of art technology for familiarization with the Ukrainian traditions and customs while the junior pupils labour training.

Key words: *project activity, labour education, customs, traditions.*